

HORIA V. PĂTRAȘCU

Pustiul binelui

Eseuri filosofice

Prefață de **SORIN LAVRIC**

E I K O N

BUCUREȘTI, 2017

Cuprins

PREFAȚĂ. <i>Inteligența sardonică</i>	5
Filosofare sau origami?	8
Îți permiți un copil?	
Sterilizarea psihologică în zilele noastre.....	11
Credința în Dumnezeu și nemurirea sufletului	20
Despre (im)posibilitatea conștiinței morții.....	26
Eul ca nesfârșită interpretare de sine	39
De ce (nu mai) iubim femeile	46
Destin tragic, întâmplare fericită... ..	49
Despre lacrimi.....	52
Rațiune și anti-rațiune. Speranța	55
Visătorul și Veghetorul.....	58
Cauzele spirituale ale obezității.	
Un proces ignorat: noosinteza.....	65
Iubire și cunoaștere	69
Sentimentul mizeriei ontologice.	
Pentru o recunoaștere a afectivității spirituale.....	72
Autism și creștinism.	
Loc, locuire, locvacitate	78
Despre văz ca organ al sensului.....	81
Voința de neadevăr	87
Un dram de nebunie	90
Puritatea ca exercițiu	93

Povara libertății	97
<i>Rigor vitae</i> sau scurtă interpretare la Pinocchio	100
Principul logic al durerii	103
Te rog, îți poruncesc!.....	107
Umbra ca transcendență imediată a lucrului.....	109
Măreția domestică a Patimilor	113
Inocența răului.....	121
Limbajul nearticulat.....	124
Fotoliul lui Icar. Visul de a zbura.....	128
Contradicție și unitate	131
Papa și progenitura.....	137
„Fratele Dumnezeu”.	
Egalitarism, ateism, totemism	141
Homo satur și lehamitea de viață	148
Exces sau deces.....	152
Eroismul absurd al lecturii și suicidul cerebral	155
Stadiile karamazoviene ale existenței	160
Pustiul binelui.....	173
Primul vehicul al omului - scara.....	177
Eroismul cercului	186
A cincea cauză a lui Aristotel: cauza mortală. (Cum ar arăta literatura lumii dacă am fi nemuritori?)	191
Puterea iubirii	195
Turnul America.....	203
Sfârșitul democrației?	209
Război liberal	215
Taxa pe umanitate	218
Dumnezeu să ne ierte	221

Conștiința morții la români:	
de la negare la tragism	224
De ce nu sunt de acord cu moartea	235
Poetul contraatacă.....	244

Filosofare sau origami?¹

LA CE FOLOSEȘTE FILOSOFIA? IATĂ interogația în fața căreia filosofii își pierd capul, cumpătul, răbdarea și chiar pofta de cunoaștere! Sub această aparență delicat interogativă se ascunde un dușman care declanșează spaime teribile în sufletul filosofului! Pentru a nu-l înfrunta, filosoful își construiește subterfugii, refugii, bunkere – tapetate cu sute și mii de cărți. În textele pe care le scrie își sapă, în josul fiecărei pagini un subsol adânc, aprovizionat cu o cantitate de note îndestulătoare în cazul unui asemenea „atac terorist” declanșat chiar pe teritoriul său.

Urmând o strategie defensivă, filosofii au înțeles că, decât să atragă această întrebare și să se retragă grăbiți din fața urgiei ei, e preferabil să se camufleze, să se confunde cu mediul, să se piardă în peisaj, să treacă neobservați. Mimetismul lor se orientează după coloristica faunei și florei științelor naturii, (pre)dominante

¹ Acest volum reunește textele filosofice publicate de autor în ultimii ani. Articolele au fost revăzute și unele modificate pentru această ediție. Ordinea în care au fost incluse nu urmează cronologia apariției lor inițiale, ci o anumită tematică a cărei idee o va descoperi sau nu cititorul. Textele care stau la baza alcătuirii acestui volum au apărut în *Cultura*, *Contemporanul*, *Timpul*, *Dilema veche*.

astăzi. Faptele la care se referă nu sunt însă fapte de experiență, ci sunt... vorbele altor filosofi.

Încercând să copieze standardele „cercetării științifice” din domeniul științelor naturii, filosofia actuală reușește să nu fie nici știință, nici filosofie, ci un fel de logoree academică nesfârșită, plictisitoare și pentru profesioniștii înțelepciunii, și pentru pasionații de filosofie. Filosofia a înregistrat câte un mare succes numai atunci când a ieșit de sub imperiul vorbelor în împărăția faptelor și a lucrurilor. „Înapoi la lucrurile însele!”, spunea Husserl, gata să întemeieze o filosofie ca *știință* riguroasă. Căci atunci când se referă la fapte, filosofia reușește să fie, fără efort și fără contrafaceri, atât artă, cât și știință, atât teorie, cât și practică.

Oamenii rătăcesc îndelung după ceea ce e chiar în imediata lor apropiere. Din păcate, nici filosofii actuali nu fac excepție. Așa se face că la întrebarea care-i îngrozește, din calea căreia se ascund în galerii săpate sub biblioteci, ei ar putea să răspundă cu seninătatea înțelepciunii: „filosofia folosește la filosofare.” Ce poate fi mai clar și mai distinct decât un asemenea răspuns?

Timorați să filosofeze, filosofii actuali își arată iscusința întrecându-se într-un origami *sui-generis*, pliind, îndoind și remodelând hârtiile scrise de alții. Învățăceii de la noile școli de filosofie sunt învățați cum să scoată forme noi, fără foarfece și lipici, din papirele academiilor lumii. Frumoase și ingenioase sunt, negreșit, rezultatele acestui rafinat joc (al minții) cu hârtia. Dar nimic mai mult decât atât. Aici nu sunt zei, ar spune un Heraclit dezabuzat. Novicele iubitor de înțelepciune s-ar mira cât s-ar mira, ar plia ce ar plia, ar îndoi ce ar îndoi,

dar în cele din urmă ar pleca, dezamăgit, spre ocupații mai serioase decât aceasta. Căci nu pentru un origami scolastic a venit el la filosofie, ci ca să învețe să *filosofeze* și ca să-i audă și pe alții cum *filosofează*. Se pare însă că tocmai la filosofie se filosofează cel mai puțin. Cum ar spune poetul: „Nu mai e filosofare la filosofie.”

Boicotarea de către tinerii de azi a acestui mod de a (nu) face filosofie este menit să ne reamintească nouă, profesorilor de filosofie, dimensiunea *practică, aplicată* intrinsecă filosofiei: filosofarea. Dacă filosofia nu mai are căutare în zilele noastre nu este doar pentru că vremurile sunt „sărace” și lipsite de spirit, ci pentru că filosofii înșiși nu mai răspund cererii (existente dintotdeauna și pentru totdeauna) de filosofare. Ca și medicina – cu care, de altfel, a fost comparată – în filosofie, teoria și practica sunt inseparabile. Un chirurg care renunță la bisturiu pentru a conspecta tratate de chirurgie e la fel de puțin medic chirurg pe cât este filosof cel care renunță la filosofare (părându-i-se prea contingentă, prea riscantă, prea vulnerabilă și în cele din urmă prea... frivolă) pentru „contemplarea” ideilor... altora.

Filosoful de azi are cultura și instrumentele necesare interpretării faptelor sociale, politice, culturale sau lingvistice ale locului în care se află. O întreagă lume – și chiar aceea de lângă el, în care el însuși trăiește – îl așteaptă să-și aplice asupra ei cunoașterea, *să-și practice meseria*. Întrebarea de care se teme nu i se va mai adresa pentru că toată lumea va înțelege la ce folosește filosofia. Iar studenții vor reveni în școlile de filosofie pentru că vor ști că acolo vor învăța să filosofeze.

Îți permiți un copil? Sterilizarea psihologică în zilele noastre

CUM A AJUNS COPILUL UN produs de lux? Poate că cel mai scump și costisitor produs de lux, cu costuri mari de întreținere, pe care ți-l poți permite după mult timp, ca pe un trofeu al întregii vieți... Copilul apare sau vine ultimul: după casă, după mașină, după călătorii, după „carieră”. Oricum, după ce ai o anume solidă situație...

Biologia umană este anexată socialului, mintea mentalității, dorințele noastre cele mai intime – pieței. Așa a fost dintotdeauna și așa va fi probabil pentru totdeauna, chiar dacă nu pentru toți. Te cutremuri să vezi cât de multă statistică se află într-un om și cum cele mai calde sentimente și fierbinți impulsuri ale omului sunt controlate de instanțe aflate dincolo de el, ale căror comandamente bietul om le confundă cu propriile sale acte sale de voință, cu deciziile luate în mod liber și în deplină cunoștință de cauză. Când omul strigă „vreau!” de fapt altcineva îi șoptește: „trebuie!”

Crearea lui Adam din *lut* nu este doar un mit... Omul, mintea și sufletul său sunt de o plasticitate extremă, infinit configurabilă, ce pot lua orice formă le este impusă din afară. „Substanța” cugetătoare a ființei umane, acel *res cogitans* este de fapt... plastilină. O plastilină care se crede dotată cu liber arbitru.

Iată de pildă copilul, procreerea... Nemaiderindu-și copii sau făcându-i într-un mod controlat, planificat și asigurat, oamenii acționează, fără să-și dea seama, la comanda societății de consum în care trăiesc. Căci societatea noastră actuală nu mai are nevoie neapărat de o cantitate mare de oameni, ci de *consumatori de calitate*. Societatea bazată pe producție avea nevoie de forță de muncă, în consecință cererea de copii era mare, fapt care se reflecta în interiorul ființei umane ca dorință-obligație, ca înclinație-datorie de a zămisli mulți copii, copii apti pentru muncă. O confirmă practica de a introduce cât mai devreme copiii pe piața muncii, de a le valorifica cât mai devreme capacitatea productivă (un singur exemplu: copiii-mineri din secolul al XIX-lea, ce coborau în mină alături de tații lor, în condiții grele de muncă, de pe la 7-8 ani). Societățile războinice cereau și ele o cantitate mare de copii din motive lesne de înțeles. Valorizarea băieților în defavoarea fetelor are, evident, și ea o rațiune social-economică: bărbatul este mai dotat de la natură cu o forță fizică mai mare decât a femeilor – lucru cât se poate de util în vremuri trecute atât pentru producție cât și pentru război. Dorindu-și băieți mai mult decât fete, oamenii nu făceau decât să răspundă unei cerințe a societății în care trăiau. Dorința lor nu era decât cerința internali-